

Bulletin

ZPRAVODAJ ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO KRAJINNOU EKOLOGII
REGIONÁLNÍ ORGANIZACE IALE ČESKÉ REPUBLIKY
(Czech Regional Organization of the International Association for Landscape
Ecology; CZ-IALE; <http://www.natur.cuni.cz/cziale>)

Zápis z jednání výboru CZ – IALE

konaného dne 12. dubna 2005 v Praze (PřF UK, Albertov)

Přítomni (abecedně): Michael Bartoš, Antonín Buček, Pavel Kovář, Zdeněk Lipský
Omluveni: Petr Maděra, Alena Salašová

Hlavní body jednání:

1. Hlavním bodem jednání výboru byla diskuse nad možností participace CZ-IALE na organizování Evropského kongresu IALE v roce 2009 (European IALE Conference – bližší informace uvedeny v Bulletinu IALE Vol. 23, No 2 / March 2005). Výbor CZ-IALE se dohodl, že vyjádří zájem na spolupráci při organizování tohoto kongresu, případně na organizování odborné exkurze, pokud by se kongres konal v některé ze střeoevropských zemí. Oficiální dopis předsednictvu IALE připraví za CZ-IALE Pavel Kovář. Nabídka spolupráce při případném organizování kongresu bude předložena i slovenské organizaci IALE.
2. Výbor CZ-IALE dále navrhl, aby u příležitosti konání Světového kongresu IALE (červenec 2007, Wageningen) byla vydána publikace (monografie), která by se týkala krajinně ekologického výzkumu v českých zemích (kořeny, výzkum, výsledky). Na příštím jednání výboru CZ-IALE (září 2005) bude upřesněno zaměření i rozsah této publikace.
3. Proběhlo schválení dvou nových členů členů CZ-IALE a následné podepsání členských průkazů (Ing. Darek Lacina, AOPK Brno; Ing. Petr Jelínek, PhD., LDF, MZLU Brno).
4. Výbor uložil Doc. Votýpkovi (pokladník CZ-IALE), aby zpracoval přehled o zaplacení členských příspěvků.
5. Kolega Lipský podal informaci o proběhnuvším kongresu IALE ve Faro (Portugalsko).

6. Kolega Buček informoval o připravované konferenci „Venkovská krajina“ (Hostětín, 13. -15. května 2005); o konferenci „ÚSES“ v Brně (6. – 7. září 2005) a terénním praktiku pro členy CZ-IALE na Tišnovsku, které by vedl kolega Lacina (předpokládaný termín 10. – 11. září 2005). Podrobnější informace budou uveřejněny v Bulletinu CZ- IALE (uzávěrka dalšího čísla 25.4.2005).
7. Proběhla diskuse o fungování webových stránek CZ-IALE. Padl návrh, aby přihlášky ke členství v CZ-IALE byly dostupné v elektronické podobě a aby byla i anglická verze webových stránek CZ-IALE (pouze základní informace, případně výroční zpráva). Správce web. stránek Jaroslav Vojta požádal členy výboru o důležité webové odkazy, které by mohly být uvedeny na stránkách CZ-IALE.
8. Bylo navrženo, aby příští jednání výboru se uskutečnilo současně s terénním praktikem na Tišnovsku (září 2005).

Zapsal Michael Bartoš, tajemník CZ-IALE

Evropský kongres IALE 2005

Ve dnech 29. března až 2. dubna 2005 byl uspořádán v portugalském Faro (hlavní město provincie Algarve) Evropský kongres IALE. Název kongresu „Landscape ecology in the Mediterranean: inside and outside approaches“ vypovídá o jeho tematickém zaměření, vyplývajícím jednoznačně z místa konání, zároveň však nechává dostatečný prostor i pro participaci a uplatnění přístupů a studií z jiných geografických oblastí. Kongres měl skutečně reprezentativní zastoupení evropské krajinné ekologie ze všech regionů, tedy z jižní, západní, střední i severní Evropy, jen východní Evropa zde chyběla. Zastoupení regionů se ukázalo jako potřebné, protože na kongresu se řešila řada otázek týkajících se současnosti a budoucnosti evropské krajinné ekologie v rámci celého kontinentu.

Organizačně byl kongres rozdělen do dvou dnů vyhrazených jednáním v plénu i v sekcích (středa a pátek) a dvou exkurzních dnů (čtvrtek a sobota). Kromě samotného kongresu proběhlo na místě i několik dalších akcí, které využily příznivé koncentrace evropských krajinných ekologů: IALE European Chapter Meeting, ECOLAND Meeting a tréninkový kurs mladých, zejména doktorandů. Toho se zúčastnili také 3 doktorandi z naší republiky, členové CZ-IALE; bližší informace jsou uvedeny v jejich zprávě na str. 4-5. Celkem se Evropského kongresu ve Faru zúčastnilo 5 našich členů, což ve srovnání s dalšími středoevropskými zeměmi nebylo málo.

Zahajovací Welcome Cocktail v úterý večer jsme všichni nestihli a tak pro nás kongres začal ve středu ráno úvodním vystoupením současného prezidenta IALE Boba Bunce. Ve svém projevu vystihl charakteristické rysy a jedinečnost krajiny ve Středomoří - jejich heterogenitu a bohatost, typickou mozaikovitost a mimořádně dlouhý vývoj pod určujícím vlivem člověka. Pro současné období je ale charakteristická také marginalizace mnoha oblastí, opuštěná zemědělská půda v polohách od pahorkatin až do hor a naopak intenzivní využívání včetně zavlažování v údolích. K identifikaci ekologických problémů v tomto regionu je třeba si uvědomit, že ročně sem přijede na 220 milionů návštěvníků, tj. mnohem více, než kolik tu žije obyvatel.

Dopolednímu programu v plénu pak dominovaly dvě vyžádané přednášky keynote řečníků. Francouz Jacques Blondel se věnoval vývoji biodiverzity ve Středomoří

v prostoru a čase, a to jak vlivem měnících se přírodních podmínek v průběhu celých čtvrtohor, tak i pod stále výraznějším vlivem člověka za posledních 10 000 let. Upozornil na dva mýty či paradigmaty ve vztahu mezi přírodou a společností v oblasti Středomoří, které se ovšem navzájem popírají: Středomoří jako “ztracený ráj” (např. Attenborough 1987) nebo Středomoří jako “kultivovaná zahrada”.

Willem Vos z Nizozemska, také už jeden z uznávaných veteránů evropské krajinné ekologie, se zaměřil na jednotu a jedinečnost kulturních krajín v jižní Evropě. Odpolední program se rozdělil do několika tematických symposií. Pro mě bylo nejzajímavější Symposium 2. Teoretické přístupy k evropské krajinné ekologii. Profesor Marc Antrop, vedoucí katedry geografie na univerzitě v Gentu a dlouholetá přední osobnost IALE, zde shrnul hlavní trendy krajinné ekologického výzkumu v Evropě. Obsáhlejší práce téhož autora na stejné téma, založená na informacích z 15 evropských zemí, vyšla v roce 2004 v časopise *Belgeo*. Další referáty této sekce odrážely aktuální témata současného krajinné ekologického výzkumu v Evropě: změny ve využívání krajiny a jejich vliv na biodiverzitu, změny krajinného rázu, hodnocení krajinného rázu a typologie krajiny. Některá vystoupení se zaměřila i na to, co od krajinné ekologie očekává praxe a jak teoretické principy přispívají k řešení současných environmentálních problémů.

Ostatní symposia prvního jednacího dne byla tematicky sevřenější. Věnovala se problémům mediteránních horských oblastí, degradaci a desertifikaci krajiny a roli disturbancí (zejména požárů) v krajině, ekologickému monitoringu a ochraně mediteránních krajín.

Druhý jednací den, pátek 1. dubna, byl opět věnován několika paralelním symposiím:

- Změny ve využívání krajiny, biodiverzitě a charakteru kulturní krajiny;
- Krajinné hodnoty, jejich vnímání a estetika;
- Krajinná politika, management a zainteresování místních uživatelů;
- Symposium mladých krajinných ekologů.

Z názvů symposií i ze skutečného obsahu prezentací lze vyzkoušet odklon od tradičně biologicky zaměřené krajinné ekologie směrem ke komplexní prostorové vědě, která při výzkumu kulturní krajiny logicky stále více akcentuje i sociální aspekty, názory místních obyvatel i „uživatelů“ krajiny, krajinný ráz a estetiku. Budoucnost evropských krajín závisí na managementu a management se formuluje na základě vnímání a preference krajinných hodnot a funkcí.

Řada prací, které zde byly prezentovány, je založena na časovém srovnání a sledování vývoje kulturní krajiny s využitím leteckých snímků, případně starých katastrálních map. V zemědělské krajině jsou charakteristické dva hlavní typy změn: jednak intenzifikace spojená s úbytkem malých biotopů, rozptýlené zeleně a biokoridorů, na druhé straně opačný trend extenzifikace, opouštění zemědělského obdělávání půdy a zalesňování. To není nic nového a oba tyto trendy byly opakovaně analyzovány i v pracích českých autorů. Zajímavé jsou však některé závěry dokumentované na příkladu Portugalska:

- opouštění zemědělského obdělávání nemusí vždy nutně znamenat opouštění půdy (lesnictví může být rovněž výnosným způsobem využití krajiny)
- marginalizace zemědělství nemusí nutně znamenat opouštění zemědělské půdy
- zemědělství zaměřené pouze na ekonomický profit nedokáže vždy ochránit venkovské oblasti před marginalizací.

Teresa P. Correia z portugalské Univerzity Évora shrnula v závěrečném vystoupení jednání celého kongresu a jeho závěry. Vyzvedla hlavní problémy evropských krajín (ztráta bohatosti a rozmanitosti, ztráta jejich charakteru i ztráta

sociálního kapitálu) a problémy přetrvávající v přístupech k jejich studiu (nedostatečná integrace přírodních a socioekonomických dat o krajině, nedostatek dat nebo jejich nepřesnost, propast mezi přístupy přírodních a sociálních věd ke studiu krajiny). Zdůraznila mimořádný význam lidského, kulturního faktoru v mediteránních krajinách. Tradiční nedostatek plánování a “nepořádek” v tomto regionu vedl až k chaotickému systému, zároveň však umožnil uplatnění kreativity a vznik rozmanitých typů krajin s vysokou estetickou, biologickou i kulturní hodnotou. Rob Jongman potom oficiálně vyhlásil termín konání příštího světového kongresu IALE, který bude uspořádán v termínu 9.-12. července 2007 v nizozemském Wageningenu, s navazujícími exkurzemi ve dnech 13.-15. července. Jeho nosné téma je: Landscape Ecological Principles in Practice. Podrobnější informace budou postupně zveřejňovány na zvláštní webové stránce <http://www.landscape-ecology.org>.

Zdeněk Lipský

PhD kurs Krajinne ekologie v Portugalsku

Ve dnech 28. 3. – 5. 4. 2005 proběhl ve městě Faro v jižním Portugalsku kurs pro doktorandy s názvem „Landscape Ecology: Its Methods and their Applications“. Kurs se časově částečně kryl s evropským konresem IALE, který se konal na témže místě ve dnech 29. 3. – 2. 4. 2005. Záměrem pořadatelů bylo obě akce skloubit tak, aby mladí vědci měli možnost představit své projekty na širším fóru a prodiskutovat je s předními evropskými odborníky. Pro účastníky kursu byla vyhrazena speciální sekce pro prezentaci jejich posterů (navíc bylo na konferenci ještě „Young landscape ecologists symposium“ s řádně přihlášenými přednáškami a postery).

Hlavním organizátorem kursu byla Marion Potschin (University of Nottingham), která přizvala řadu odborníků. Jména napoví, že byla pokryta řada směrů v současné krajinne ekologii: Marc Antrop (Ghent University), Richard Aspinall (Arizona State University), Jesper Brandt (Roskilde University), Roy Haines-Young (University of Nottingham), Francisco Moreira (Instituto Superior de Agronomia, Lisbon), Jørgen Primdahl (Danish Centre for Forest, Landscape and Planning). V kursu byl kladen značný důraz na aktivní zapojení studentů a na řešení konkrétních problémů v jejich projektech. Studenti si předem zvolili jednoho z přednášejících jako lektora, který je potom provázel celým kursem. Jedno odpoledne bylo věnováno také diskusi s dalšími významnými členy IALE (nechyběl Bob Bunce, ale také například Mária Kozová ze slovenské IALE). Diskutovalo se o vztahu krajinne ekologie a etablovaných vědních oborů a také o tom, jakou úlohu má IALE v utváření „image“ krajinne ekologie. Některé otázky z pléna byly základné, a tak museli funkcionáři IALE odpovídat i na otázku, zda sami sebe nazývají krajinnými ekology, nebo jak může IALE prospět mladým vědcům.

Součástí kursu byla také exkurse do horských oblastí jižního Portugalska. Navštívili jsme nejvyšší vrchol jižního Portugalska – Fóia (902 m n. m.) s rozsáhlými keříčkovitými společenstvy na andezitovém vrcholu. Svahy celého pohoří byly dříve pokryty lesy korkového dubu a porosty kaštanovníku, které však byly v nedávné době nahrazeny plantážemi blahovičníku s negativním dopadem na biodiverzitu. Na krajinu měly také výrazný vliv katastrofické požáry v posledních dvou letech, které zničily tisíce hektarů kultur korkových dubů i v sousedních horských oblastech. Požárům se majitelé lesa snaží zabránit odstraňováním hustých křovin a kultivací půdy, což však vede k výraznému zvýšení eroze a k ochuzování již tak neplodné

půdy. Jako problém cítí místní lidé a nevládní organizace také opouštění zemědělské půdy a následné zarůstání krajiny.

Z České republiky jsme se kursu zúčastnili tři – Hana Skokanová (MU v Brně), Petr Petřík (UK v Praze) a Jaroslav Vojta (UK v Praze).

Hana Skokanová (téma: „Hodnocení krajiny se zaměřením na interakce člověk - příroda“)

Velkým přínosem pro mě bylo, že jsem svou práci mohla konzultovat s odborníky i studenty/kolegy z jiných zemí, což mi umožnilo zjistit, jaká témata a jaké problémy se řeší v zahraničí. Cennou zkušeností byla i přednáška týkající se formulování otázek a psaní vědeckého článku. Zároveň jsem se dověděla i o technikách, které bych ve své práci mohla využít. Na druhou stranu jsem jak v kurzu, tak i na konferenci postrádala více odborníků zabývajících se říčními krajinami. Zdálo se, jako by se krajinní ekologové říčními krajinám vyhýbali, což se v současné situaci (zvýšené množství povodní) jeví přinejmenším podivné...

Petr Petřík (téma: „Diversita rostlin na různých prostorových škálách“)

Kromě výše uvedených přínosů mi kurs pomohl lépe formulovat otázky, které řeším ve své práci tak, aby byly snadněji přístupné nezasvěceným lidem (třeba formou zajímavého posteru). Ačkoliv sám hodnotím kurs jako výbornou zkušenost, přece jen mi chyběla možnost více si osvojit prakticky tolik teoreticky zmiňované techniky krajinné ekologie (tj. GIS, hodnocení krajiny apod.) a také možnost proniknout více do problematiky, kterou řešili ostatní účastníci. Podle mého názoru, by to bylo možné pomocí hry, v níž bychom řešili nějaký společný problém a dokázali najít společnou řeč.

Jaroslav Vojta (téma: „Diversita rostlin v opuštěné krajině“)

Zatím jsem byl na jediném PhD kursu, takže nemohu srovnávat, ale tento kurs byl rozhodně výbornou zkušeností. Výborným nápadem bylo zkombinovat kurs s kongresem, který ačkoliv byl zaměřen na mediterránní problematiku, přinesl mnoho zajímavých paralel se situací v naší krajině (například široce diskutovaná problematika opouštění zemědělské půdy) a byl užitečný také z hlediska metodických přístupů. Kongres byl zcela organickou součástí kursu a získané zkušenosti jsme diskutovali s ostatními studenty a se svým lektorem. Idea pracovních skupin vedených zkušeným pedagogem byla dalším velkým pozitivem kursu, ve skupinkách se přitom diskutovaly především konkrétní problémy spojené se studentskými projekty. Jednu zásadní chybu bych však na kursu našel. Z mého pohledu jsme si příliš dlouho ujasňovali, co že to krajinná ekologie vlastně je, od kursu s názvem „Landscape Ecology: Its Methods and their Applications“ bych čekal více diskusí nad konkrétními problémy a možná i řešení praktického úkolu například formou jednoduchého společného projektu.

Jaroslav Vojta, Petr Petřík a Hana Skokanová

Jak dál v evropské krajinné ekologii ?

Součástí Evropského kongresu IALE ve Faro 29.3. - 2.4.2005 bylo krátké podvečerní zasedání tzv. IALE-Europe s cílem diskutovat o založení Evropské organizace IALE (European IALE Chapter). Jednání řídili Jesper Brandt (předseda

IALE Council) a Marc Antrop, navrhovaný jako budoucí chairman. Důvody pro založení samostatné evropské odnože IALE jsou uvedeny v Bulletinu IALE Vol. 23, č. 1 (únor 2005) a vyplývají ze změn ve statutu IALE. Cílem evropské IALE nemá být potlačení činnosti dosavadních regionálních (zpravidla národních) organizací IALE, ale naopak jejich podpora při řešení evropských problémů a témat. Mezi navrhované úkoly patří organizování konferencí a workshopů, organizování a koordinace PhD kurzů a dalších vzdělávacích aktivit na evropské úrovni, podpora výměny studentů ve spolupráci s národními organizacemi a univerzitami a zprostředkování kontaktů s Evropskou agenturou pro životní prostředí. V obsáhlé diskusi se rozebírala především náplň činnosti Evropské organizace IALE a zda je vůbec potřebné ji zakládat. Ülo Mander upozornil na existenci pracovních a programových skupin Landscape Europe a Landscape Tomorrow, kde se za členství platí, dále tu již existuje ECOLAND s pro mě ne zcela jasným posláním. Na přípravné, spíše informativní schůzce ve Faru se zatím zapisovali zájemci o činnost v tzv. Preparation Group. Podle časového harmonogramu má být do léta 2005 připraven statut a přibližně do konce roku 2005 by mohla být Evropská organizace IALE oficiálně založena.

Dva rozdílné názory na fungování a budoucnost IALE v Evropě byly uveřejněny v Bulletinu IALE Vol. 23, č. 2 z letošního března. Jesper Brandt z Dánska zdůvodňuje vhodnost založení evropské odnože IALE potřebou koordinace krajinně ekologického výzkumu v rámci Evropy. Zároveň však vyzvedává mimořádnou rozmanitost přírodních, kulturních a historických podmínek v jednotlivých evropských zemích a specifiku jejich řešení, proto by evropská organizace IALE neměla být krokem k centralizaci. Měla by fungovat jako zastřešující servis nad existujícími národními organizacemi, podporovat vznik nových, zprostředkovávat jejich informovanost a kontakty a případně iniciovat vznik pracovních skupin na evropské úrovni.

Švýcar Felix Kienast, editor Bulletinu IALE, rovněž vítá myšlenku založení evropské organizace IALE, ale vidí v ní naopak možnost (a tlumočí tak názor většiny švýcarských členů IALE) nahradit dosavadní národní organizace. Místo národních organizací navrhuje založení tematicky orientovaných pracovních skupin (např. urbánní systémy, horské systémy, pobřežní systémy). Pokládá otázku, kde bude sídlo budoucí evropské IALE, a hned nachází odpověď: prý by to mohla být německá organizace IALE, která má dobře vybudovanou infrastrukturu, několik fungujících tematických skupin a je připravena získat peníze na podporu této činnosti.

Domnívám se, že tento návrh je poněkud předčasný, navíc si nejsem jistý, jakou by našel podporu mimo německy mluvící země. O vzniku a podobě evropské odnože IALE by měl během roku 2005 rozhodnout přípravný výbor (Preparation Group). Také naše, česká regionální organizace IALE by k této záležitosti měla zaujmout postoj, který potom budeme tlumočit na evropské úrovni v rámci přípravného výboru.

S aktivitou německé regionální organizace IALE souvisí i její kandidatura na uspořádání evropského kongresu IALE v roce 2009. Zatím o něm není rozhodnuto a výkonný výbor IALE připravuje formulář a průhledná kritéria pro výběr kandidátů na organizování příštího kongresu. Doporučuje se případná spolupráce sousedních národních organizací, je možná i jejich společná kandidatura. Současně však probíhají již pokročilá jednání o jeho uspořádání v rakouském Salzburgu (kde působí právě předseda německé regionální organizace IALE Jürgen Breuste), včetně přípravy kongresových exkurzí na území několika sousedních států. Do organizování tak byli již zapojeni zástupci Rakouska a Slovenska. V případě konání

kongresu v Salzburgu bychom jako česká regionální organizace IALE měli usilovat minimálně o to, aby naše území nebylo vynecháno z trasy případné mezinárodní exkurze, a měli bychom nabídnout náš podíl na jejím vedení.

Zdeněk Lipský

Konference o krajinném plánování v Bratislavě

Ve dnech 14.-15. března 2005 se uskutečnila v Bratislavě mezinárodní konference nazvaná „Landscape Planning in the Enlarged European Union“. Již samotný název konference vypovídá vystižně o jejím zaměření: řada referátů se věnovala novým podmínkám vyplývajícím jednak z Evropské úmluvy o krajině (2000), jednak z nových geopolitických podmínek v Evropě vzniklých nedávným rozšířením Evropské Unie.

Bratislavská konference nebyla dlouhá, zato početně a kvalitně navštívená. Její program byl zhuštěný do dvou půldnů, během nichž bylo skutečně co poslouchat a o čem diskutovat. Zúčastnilo se jí na 120 odborníků z 15 zemí, přičemž Česká republika měla po domácích druhou nejpočetnější reprezentaci. Z předních představitelů mezinárodní krajinné ekologie se konference aktivně zúčastnili např. Marc Antrop (hlavní osobnost belgické krajinné ekologie a výkonný redaktor časopisu Landscape Ecology), Jesper Brandt (nejvýznamnější osobnost dánské krajinné ekologie a předseda IALE Council), Rob Jongman (pokladník a člen výkonného výboru IALE) či Jürgen Breuste (předseda německé regionální organizace IALE), nechyběl samozřejmě ani zakladatel slovenské krajinné ekologie profesor Milan Ružička.

Konference si kladla za cíl přispět k vzájemné informovanosti o stavu krajinného plánování v Evropě. Zahrnula teoretické i praktické aspekty krajinného plánování, administrativní i legislativní záležitosti tohoto procesu v podmínkách konfrontace národních i sjednocujících evropských přístupů. Již úvodní vystoupení ministra životního prostředí Slovenské republiky se v tom nejlepším smyslu lišilo od obvyklých zahajovacích projevů oficiálních představitelů na konferencích. László Miklós se ostatně s většinou účastníků osobně zná, s řadou z nich se živě pozdravil a ve své řeči si mohl dovolit jít rovnou k jádru věci. Zřejmě málokdy zaznamenáme v projevu představitelů státu tolik inspirativních a odborně fundovaných myšlenek. Pokusím se uvést některé z nich, poněvadž těmito tématy se zabývala i řada dalších referátů: změny v krajině – reversibilní a ireversibilní, příčiny těchto změn, trendy změn – globalizace a unifikace, jak přistupovat ke změnám a jak je hodnotit, typologie krajiny, změna krajinných funkcí, indikátory změn a stavu krajiny. L. Miklós také v závěru pozval přítomné na jubilejní 10. konferenci „Culture and Environment“, která se tradičně koná v Banské Štiavnici, tentokrát s podtitulem „Who makes the Landscape“. The most important questions of Landscape Ecology“. Tyto konference jsou zajímavé tím, že připomínají myšlenkovou dílnu, na níž se za účasti ministra a špičkových domácích i zahraničních odborníků probírají důležité otázky rozvoje oboru.

Profesor Milan Ružička ve svém vystoupení připomněl více než 20letou úspěšnou historii slovenské metodiky krajinného plánování LANDEP i celkový nesporný přínos slovenské krajinné ekologie pro krajinné plánování. Marc Antrop se věnoval otázkám krajinné diverzity a heterogenity, charakteru a identity krajiny: Proč

a jaká diverzita v krajině – ekonomická, ekologická, sociální, psychologická. Jak tuto diverzitu, heterogenitu či bohatost krajin hodnotit a pro co má význam? Rob Jongman se v příspěvku „Landscape planning across borders“ zaměřil na tendence současného vývoje evropských krajin: homogenizace a fragmentace, vznik nových mezinárodních typů krajin, rozšiřujících se bez ohledu na tradiční hranice států, ale současně přetrvávající rozdílné plánovací systémy, instituce a nástroje v jednotlivých zemích. Národní hranice se v Evropě stávají méně důležitými vzhledem k jednotným evropským směrnicím, na druhé straně však svou setrvačností a tradicí působí stále jako tvrdé bariéry (v některých ohledech a více psychologicky než fyzicky). Jestliže tu ale existují typy krajin, které překonávají národní hranice, potom musí existovat i nějaký způsob přeshraničního krajinného plánování na nadnárodní úrovni.

Na zajímavou skutečnost upozornil Dietwald Gruehn. Německo dosud neratifikovalo Evropskou úmluvu o krajině, ale její cíle a obsah ve skutečnosti již realizuje. V 16 federálních státech existuje 16 rozdílných plánovacích systémů. Německo je tak vlastně jakousi laboratoří krajinného plánování s mnoha zkušenostmi a výsledky, jež jsou využitelné v mezinárodní diskusi o hledání optimálních způsobů krajinného plánování. Jesper Brandt se věnoval současným změnám v evropských krajinách vlivem globalizace, opět v souvislosti s požadavky Evropské úmluvy o krajině a trvale udržitelného rozvoje. Nastolil např. otázky „Kdo rozhoduje o krajině?“, „Kdo je v krajině činný a odpovědný?“ Na nejvyšší hierarchické úrovni je to Evropská Unie a národní vlády, ale na té nejnižší, výkonné úrovni vlastník pozemku.

Jurgen Breuste obrátil svou pozornost k urbánním krajinám jako stále významnějšímu fenomenu a výrazně expanzivnímu typu krajiny. Upozornil na mimořádnou expanzi urbánních krajin ve východním Německu, což bychom zde při stále zdůrazňované vysoké nezaměstnanosti možná na první pohled nečekali. Prvenství v tomto ohledu zaujímá prostor aglomerace Leipzig-Halle. Jeden zajímavý údaj z jeho referátu: v Německu se denně 135 ha dosud volné krajiny mění na urbánní typ! Tématu městských krajin se později věnovalo několik dalších koreferátů.

Podvečerní jednání prvního dne konference pokračovalo ve dvou rozdělených sekcích. V první se probíraly otázky hodnocení a typologie krajin v úzké souvislosti s hodnocením krajinného rázu jako novou metodou a nástrojem krajinného plánování. Hodnocení krajinného rázu a typologie krajin mají svou regionální, národní i evropskou dimenzi, jak bylo vícekrát zdůrazněno v souvislosti s evropským projektem ELCAI. Sekce 2 byla tematicky zaměřená na výchovu a vzdělávání specialistů na krajinné plánování, ochranu a management krajiny.

Neformální rozhovory na nejrůznější témata pak pokračovaly dlouho do večera na recepci, která bezprostředně navázala na oficiální program jednání prvního dne.

Druhý jednací den začal opět plenárním zasedáním. Jeho první část, v níž se jako referující vystřídali Florin Žigrai, Ján Oľahel, Július Oszlányi a Olaf Bastian, byla věnována metodologickým vědeckým základům krajinného plánování a pokusům o uplatnění krajinně ekologických principů v praxi. Základní myšlenka a metodický přístup jsou podobné: je nutno poznat krajinu a dělat vše pro její ekologickou stabilizaci, uchování a obnovu biodiverzity a polyfunkcionality. Konkrétní metody se mohou lišit, cíl je stejný – zdravá kulturní krajina s trvale udržitelnou strukturou a využíváním. V konkrétních opatřeních zašel nejdále zřejmě Olaf Bastian, který na konkrétních příkladech dokumentoval možnost spojení přísně

krajinně ekologického přístupu s evropskou agrární politikou a trvale udržitelným rozvojem venkovské krajiny včetně ekonomických nástrojů a zapojení veřejnosti.

Druhý dopolední blok v plénu byl specificky slovenský, věnovaný prezentaci návrhu slovenského zákona o krajinném plánování. Tento zákon byl připravovaný po dobu 3 let za aktivní účasti slovenských krajinných ekologů. Vymezuje základní pojmy krajinného plánování, jeho cíle, nástroje a podklady, definuje krajinný plán, krajinně plánovací dokumentaci a jejich závazný obsah. Rozlišuje se krajinný plán regionu a místní krajinný plán. Státní správu na úseku krajinného plánování má vykonávat ministerstvo životního prostředí. Předkladatelem návrhu zákona je ministr životního prostředí společně s ministrem výstavby a regionálního rozvoje.

Po přestávce, při níž se opět diskutovalo před vystavenými postery, se jednání konference naposledy rozdělilo do dvou sekcí. V obou se probíraly především případové studie jako ukázky krajinného plánování v různých prostředích a typech krajiny – v chráněných územích i v městském prostředí nebo metropolitním regionu.

Na bratislavské konferenci zaznělo celkem přes 30 referátů a podobnému číslu se blížil počet vystavených posterů. Z příspěvků dodaných v písemné podobě bude vydaný sborník, vybrané články budou uveřejněny ve vědeckém časopisu ALFA Spectra. Konference potvrdila význam krajinné ekologie jako vědecko-metodologického základu pro krajinné plánování. Ukázala důležitost výměny informací, interdisciplinaritu a potřebu profilace specialistů na krajinné plánování. Byl zde také vznesen návrh na vytvoření virtuální pracovní skupiny IALE zaměřené na krajinné plánování. Závěry konference byly vzápětí prezentovány na Evropském kongresu IALE, který se konal v portugalském Faro o dva týdny později. S předstihem byl avizován již 14. ročník tradičního krajinně ekologického symposia, které se bude konat 4.-7. října 2006 ve Vysokých Tatrách s předběžným názvem „The implementation of landscape ecological planning in new conditions“.

Závěrem patří vyslovit dík bratislavským organizátorům z Centra Excellence SPECTRA na Fakultě Architektury Slovenské technické univerzity, z Přírodovědecké fakulty Univerzity Komenského, Ústavu krajinné ekologie Slovenské akademie věd, Ministerstva životního prostředí SR a Slovenské regionální organizace IALE za uspořádání reprezentativní a velmi užitečné konference.

Zdeněk Lipský

Tvář naší země. Krajina domova 2005

Ve dnech 8.-10. března se uskutečnil již třetí ročník konference věnované různým pohledům na problematiku současné české krajiny. Konference, která od prvního ročníku zaujala prestižní domácí postavení, se účastnilo široké spektrum odborníků, více z plánovacích a projektových organizací, státních orgánů či resortních výzkumných ústavů než z akademické univerzitní sféry. Téma konference

se dá shrnout jednou větou: Jak dál nakládat s naší krajinou, jakým směrem by se měla ubírat ?

Konference uspořádaná pod záštitou prvního prezidenta České republiky Václava Havla a předchozího předsedy Senátu ČR Petra Pitharta začala slavnostním podvečerním shromážděním v rekonstruovaných prostorách Anežského kláštera v úterý 8. března. Další dva jednací dny už proběhly v Kongresovém centru v Průhonících. Na pódiu se během nich vystřídalo množství referujících, jejichž příspěvky jsou většinou uveřejněny v konferenčních sbornících. Na diskusi nebylo mnoho času, přesto lze z vystoupení a následných reakcí na ně vyzorovat dva rozdílné názorové směry v pohledu na další směřování a vývoj naší krajiny. První bych nazval konzervativní a technicko-inženýrský, preferuje určující roli člověka a propracované metody krajinného plánování a managementu krajiny jako jsou pozemkové úpravy, hrazení bystřin a úpravy vodních toků, agrotechnické a lesotechnické rekultivace apod. Druhý směr, biologický či biologicko-inženýrský přiznává větší prostor uplatnění přírodních stabilizačních procesů, zejména biologické sukcese a geomorfologické činnosti vodních toků. Mezi oběma pojetími se zdá být někdy dost hluboká propast rozdílných názorů až nepochopení.

Řada referátů byla již tradičně věnována památkám v kulturní krajině a jejich ochraně, novému pojetí památkového zákona, ochraně krajinného rázu, kulturním a uměleckým hodnotám krajiny a identifikaci s krajinou stejně jako závažnému problému urbanizace a rozšiřování zástavby do volné krajiny.

Dokladem širokého zaměření konference je i obsah 7 sborníků o celkovém rozsahu 684 stran.

První, základní svazek naplňují kromě úvodu Ivana Dejmla především dokumenty o ekologickém zemědělství a Strategie odpovědnosti za českou krajinu, zpracovaná v rámci projektu VaV MŽP ČR k zajištění realizace Evropské úmluvy o krajině. Dalších 6 sborníků je tematicky členěno podle jednacích okruhů konference:

- 1 Zemědělství a venkov
- 2 Trendy urbanizace
- 3 Identifikace s místem a krajinou
- 4 V přírodní krajině Evropy
- 5 Krajinný ráz
- 6 V kulturním prostoru Evropy

Sborníky zůstanou dokladem o chápání české krajiny, o jejím stavu a názorech na řešení problémů v krajině na počátku 21. století.

Zdeněk Lipský

Představujeme projekty řešené na pracovištích působících v oboru krajinná ekologie

Dnes se zmíníme o dlouhodobém projektu, který začal již před 28 lety pod patronací UNESCO a který organizačně zajišťuje Technická univerzita v Drážďanech. Jak již název projektu napovídá „**International Postgraduate Course on Environmental Management for Developing and Emerging Countries**“, jedná se o projekt vzdělávací. Od roku 1984 se na tomto projektu

aktivně podílí Ústav krajinné ekologie (později pak Ústav ekologie krajiny AV ČR, se sídlem v Českých Budějovicích), jehož dva pracovníci – Michael Bartoš a Jan Těšitel – každoročně organizují týdenní **Praktická cvičení v ekologickém plánování**, která jsou spojena s exkurzí do České republiky.

Půlroční mezinárodní postgraduální studium zaměřené na management životního prostředí organizuje Technická univerzita v Drážďanech pod záštitou UNEP, UNESCO a Ministerstva životního prostředí Spolkové republiky Německo (BMU). Studium je určeno zástupcům ze zemí, které byly dříve označovány ne příliš přesným výrazem „rozvojové země“. Dnes se v mezinárodním společenství spíše používá výraz „rozvíjející se a perspektivní země“. Součástí postgraduálního studia jsou i výše zmíněná týdenní Praktická cvičení v ekologickém plánování.

A tak i tento rok navštíví v květnu Českou republiku 22 postgraduálních studentů z 21 různých zemí Afriky, Asie, Latinské Ameriky, Oceánie a z evropských zemí bude zastoupena Moldávie. Mnohé země představují symbol dálky a dobrodružství jako například Samoa, Myanmar, Nepál, Svazijsko, Kolumbie či Malawi. Účastníci kurzu přitom vlastně ani nejsou studenty v pravém slova smyslu. Jedná se většinou o pracovníky státní správy, případně univerzit i jiných významných institucí, kteří si do Evropy přijeli „doplnit ekologické vzdělání“.

Odborná náplň praktických cvičení se každoročně upravuje podle požadavků UNEP a UNESCO tak, aby důraz byl kladen na aktuální problémy životního prostředí. Letošní praktická cvičení jsou proto zaměřená především na problematiku trvale udržitelného socioekonomického rozvoje na lokální a regionální úrovni. Využití kulturního dědictví a relativně neporušené přírody, rozvoj turistiky a cestovního ruchu bude hlavním motivem odborných přednášek i praktických ukázek. Studenti navštíví například střední odbornou školu zaměřenou na otázky životního prostředí v Litvínově (Schola Humanitas), dále pak kromě Českých Budějovic zavítají do Českého Krumlova, navštíví Národní park Šumavu, kde bude v diskusi položen důraz na spolupráci a komunikaci Národního parku s obcemi. Dále navštíví Biosférickou rezervaci Třeboňsko, kde lze demonstrovat kompromisní multifunkční využití území v souladu s ochranou přírody, seznámí se s činností nevládní organizace Rožmberk se sídlem v Kojákovcích, navštíví hrnčířskou dílnu, která se snaží obnovit tradiční řemeslo v obci Klikov. V Praze se seznámí s významem strategického plánování pro udržitelný rozvoj měst a s úlohou zapojení veřejnosti do rozhodovacího procesu.

Během dlouhé řady let, co „Praktická cvičení“ organizujeme, navštívilo již Českou republiku přes 200 postgraduálních studentů z téměř stovky různých zemí světa.

Michael Bartoš (michlba@uek.cas.cz)

Nejbližší (letošní) akce CZ-IALE

Po výroční brněnské konferenci spojené s valnou hromadou společnosti ve dnech 4.-5. února 2005 jsou za dveřmi další akce, které by se opět měly stát příležitostí k setkání našich členů i dalších zájemců o krajinnou ekologii, k výměně informací a tříbení názorů.

Nejbližší bude **3. ročník konference Venkovská krajina**, konané v již tradičním místě a tradičním termínu (Slavičín a Hostětín, Bílé Karpaty, 13.-15. května

2005). Pátek je vyhrazen celodennímu jednání - přednes referátů a prezentace posterů, v sobotu bude ekologická dílna v Hostětíně a v neděli bělokarpatská exkurze.

Počátkem září, ve dnech 6.-7.9.2005, se koná na MZLU v Brně 4. ročník rovněž už tradičního **semináře ÚSES - zelená páteř krajiny**. Tematické okruhy letošního semináře jsou: 1. Projektování ÚSES, 2. Realizace ÚSES, 3. ÚSES v informačních systémech, 4. Právní aspekty ÚSES.

Ve stejném zářijovém týdnu, od pátku 9.9. do neděle 11.9., bude připravena novinka - **Terénní praktikum** pro všechny, ale zejména mladé zájemce o ekologii krajiny. Proběhne zatím jako víkendová akce v členité, pestré a v mnoha ohledech velmi zajímavé krajině Tišnovska pod vedením místního patriota a znalce krajiny a přírody Jana Laciny. Východiskem bude středisko Prudká v hluboce zaříznutém údolí Svratky, terénem praktického poznávání se stanou okolní stráně, lesy a údolí včetně pověstmi opředené tišnovské hory Květnice.

Na akce CZ-IALE zveme všechny zájemce o poznávání krajiny. Podrobnější informace sledujte na webových stránkách společnosti www.natur.cuni.cz/cziale.

Zdeněk Lipský

Terénní praktikum CZ-IALE

Ve dnech 9.-11.9.2005 proběhne v krajině přírodního parku Svratecká hornatina 1.terénní praktikum CZ-IALE. Účastníci se sejdou v pátek 9.9. večer v rekreačním středisku Prudká u Doubravníka, kde bude zajištěno ubytování (nocleh stojí 100,-Kč). Prudká je snadno dostupná vlakem (zastávka na trati Tišnov-Žďár nad Sázavou).

Sobota 10.9. bude věnována poznávání krajiny Sýkořské hornatiny, v neděli bude praktikum zakončeno výpravou na horu Květnici u Tišnova. Cílem praktika je seznámení s harmonickou kulturní krajinou Svratecké hornatiny, s postupy a výsledky krajinně-ekologického výzkumu a diskuse o možnostech udržení krajinného rázu. Praktikum povede Doc. Ing. Jan Lacina, CSc. (doporučená literatura - J.Lacina: Květnice a příroda Tišnovska. Sursum Tišnov, 2000).

Organizačně praktikum zajišťuje Ing. Petra Packová (Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie MZLU v Brně, Zemědělská 1. 613 00 Brno). Počet účastníků je omezen možnostmi ubytování, proto je třeba přihlásit se co nejdříve, nejpozději do 31.5.2005, nejlépe na e-mail P.Packové hyena1@seznam.cz. Přihlášeným budou zaslány podrobné informace s detailním programem a dopravním spojením.

Antonín Buček

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně
Česká společnost pro krajinnou ekologii – CZ-IALE
Nadační fond prof. A. Bayera
AGERIS, s. r. o.

pořádají

4. ročník semináře

ÚSES – zelená páteř krajiny

ve dnech

6.-7. září 2005

v prostorách MZLU v Brně

Tematické okruhy

- 1) Projektování ÚSES
- 2) Realizace ÚSES
- 3) ÚSES v informačních systémech
- 4) Právní aspekty ÚSES

Průběh semináře

úterý 6. 9. 2005	středa 7. 9. 2005
9:00-10:00 Prezence účastníků 10:00-11:00 Zahájení semináře 11:00-12:00 Blok referátů 12:00-14:00 Oběd 14:00-15:30 Blok referátů 15:30-15:45 Přestávka 15:45-17:00 Blok referátů 17:00-18:00 Panelová sekce 19:00-23:00 Společenský večer	9:00-10:30 Blok referátů 10:30-10:45 Přestávka 10:45-12:30 Blok referátů 12:30-13:30 Oběd 13:30-15:00 Blok referátů 15:00 Zakončení semináře

Podrobný **program semináře** bude postupně aktualizován na [www stránkách](http://www.nature.cz) (www.nature.cz – odkaz Územní ochrana - ÚSES) v závislosti na přihlášených příspěvcích.

Je možné si stáhnout přihlášku na seminář ve formátu MS Word: **[Přihlaska_2005.doc](#)**

Prezence účastníků bude probíhat v předšálí auly 6. září 9:00-10:00.

Přednesené **příspěvky** budou mít délku 15 minut. Po skončení každého příspěvku bude diskuse k přednášenému tématu.

K dispozici bude PC + datový projektor a zpětný projektor.

Sborník se skládá ze 2 částí – tištěné (příspěvky v plném znění bez obrázků a tabulek v rozsahu strany A5) a digitální (plné znění příspěvků i s obrazovými přílohami na CD – max. velikost souboru 10 MB). Obrázky je možné vložit přímo do textu nebo je přiložit v samostatném souboru a v textu označit, kam se má obrázek umístit. Na CD budou příspěvky zveřejněny ve formátu PDF.

Sborník je součástí účastnického poplatku, v případě zájmu jej lze zakoupit samostatně za cenu 200,- Kč.

Petr Maděra

Webové stránky CZ-IALE: výzva ke spolupráci

Vážení kolegové, zašlete mi prosím odkazy na internetové stránky Vašeho pracoviště, případně další zajímavé odkazy týkající se krajinné ekologie. Na stránkách CZ-IALE (www.natur.cuni.cz/cziale) bude postupně budován rozcestník s takovými odkazy, který bude sloužit k rychlé orientaci na internetu.

Na internetových stránkách CZ-IALE je dále možno uveřejnit:

- upozornění na připravované konference, přednášky PhD kurzy apod.
- nabídky volných míst, doktorandských a postdoktorandských míst
- všechny další relevantní informace.

Materiály ke zveřejnění, připomínky a náměty pište, prosím, na e-mail: jarvojta@natur.cuni.cz.

Jaroslav Vojta, správce stránek

KALENDÁŘ AKCÍ

- **ECOSUD 2005. Fifth International Conference on Ecosystems and Sustainable Development.** Cadiz, Spain, 3.-5.května 2005 (www.wessex.ac.uk)
- **Our shared landscape - conference.** Centro Stefano Franscini, Monte Verita, Švýcarsko, 2.-6. května 2005 (<http://osl.ethz.ch>)
- **Venkovská krajina III.** Slavičín a Hostětín. 13.-15. května 2005 (www.veronica.cz, veronica.hostetin@ecn.cz; bližší informace uvnitř bulletinu)
- **Multifunctionality of Landscapes. Analysis, Evaluation and Decision Support.** International Conference. Giessen, 18.-19. května 2005 (www.sfb299.de/conference)
- **Multifunctional land use - meeting future demands for goods and services of the rural environment.** International Conference, Tartu (Estonsko), 26.-28. května 2005 (www.landscape-tomorrow.net)
- **Shallow Lakes in a changing world.** 5th Int. Conference on Shallow Lakes. Dalfsen (The Netherlands), 5. - 9. června 2005. (www.shallowlakes.nl)
- **International Bioindicators.** Int. Conference on Environmental Bioindicators. Praha, 6.-10. června 2005 (Registration and Abstracts: ICARIS Ltd. Conference Management, e-mail: icaris@icaris.cz)
- **European Vegetation Conference.** Galway (Irland), 21.-23. června 2005, Post-conference Excursion 24-30 June 2005 (www.conference.ie)
- **ESA-INTECOL 2005 Joint Meeting Ecology et multiple scales** (90th Annual Meeting of the Ecological Society of America /ESA/ and IX. INTECOL International Congress of Ecology), Montreal, 7. -12. srpna 2005 (www.esa.org, www.intecol.net)
- **ÚSES - zelená páteř krajiny.** 4. ročník semináře, MZLU Brno, 6.-7. září 2005 (www.nature.cz- odkaz Územní ochrana - ÚSES, e-mail: andrea_petrova@nature.cz)
- **Terénní krajinně ekologické praktikum,** Tišnovsko, Prudká, Květnice, 9.-11. září 2005 (www.natur.cuni.cz/cziale, e-mail: hyena1@seznam.cz)
- **River Basin Management 2005.** 3rd International Conference on River Basin Management including all aspects of Hydrology, Ecology, Environmental Management, Flood Plains and Wetlands. Bologna, Italy, 6.-8. září 2005 (www.wessex.ac.uk)

- **Sustainable Planning 2005. Second International Conference on Sustainable Planning and Development.** Bologna, Italy, 12. - 14. září 2005 (www.wessex.ac.uk)
- **4th European Conference on Ecological Restoration, 17th Conference of the Society for Ecological Restoration.** Zaragoza, Španělsko, 12.-18. září 2005 (<http://www.ecologicalrestoration.net>, e-mail: secretariat@ecologicalrestoration.net)
- **Biodiversity Conservation and sustainable development in mountain areas of Europe.** The challenge of interdisciplinary research. Ioannina, Epirus, Řecko, 20.-24. září 2005 (<http://www.bioscene.co.uk/conf2005/Index>)
- **Říční krajina. River landscape.** 3. ročník konference, Olomouc, 5.-6. října 2005 (<http://ekologie.upol.cz/konference.php>, e-mail: drozniko@prfnw.upol.cz, mek@prfnw.upol.cz).
- **Global Environmental Change, Globalization and International Security: New Challenges for the 21st Century.** 6th Open Meeting of the Human Dimensions of Global Environmental Change Research Community. Bonn, 9.-13. října 2005 (www.geo.ucl.ac.be/LUCC)
- **US-IALE 2006 Annual Symposium.** World conference to various themes of ecological restoration. San Diego, California, USA, 28. března -1. dubna 2006 (<http://www.usiale.org>)

Bulletin CZ-IALE, Zpravodaj České společnosti pro krajinnou ekologii (Regionální organizace IALE České republiky), <http://www.natur.cuni.cz/cziale>. Vydává CZ-IALE pro interní potřebu svých členů. Redakce: CZ-IALE, Benátská 2, 128 01 Praha 2. Odpovědný redaktor: Zdeněk Lipský, e-mail: lipsky@kostelec.czu.cz, lipsky@natur.cuni.cz Číslo 2/2005 vyšlo 3. května 2005